С.А. Ільченко

Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Україна

МЕТОДИКИ ОТРИМАННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ ЯКІСНИХ ДАНИХ У ПРАКТИЦІ МІСЬКОГО ПЛАНУВАННЯ

На прикладі ініціатив дніпровської спілки архітекторів під час загальноукраїнського фестивалю “Міста України” розглянуто, як в міському плануванні враховуються питання ідентичності міста, просторових практик городян та кооперації владних структур, бізнесу і місцевої громади. Міське планування трактується як процес перемовин і узгоджень, що засвідчують зміни у взаємодії офіційних та неофіційних планувальних практик.

Ключові слова: міське планування, ідентичність міста, просторові тактики, просторові знання.

Постановка проблеми

Сучасні підходи до планування міст в Україні мають свої передумови. Однією є динамічна зміна пріоритетів міського розвитку. Такі зміни випереджають формальний процес традиційного планування і процедури затвердження його результатів. Затягнуті розробка і затвердження генерального плану міста вливаються в документ, засади якого на момент його введення в дію застарівають. Також загострюються очевидні невідповідності в документах, які розробляються за логікою адміністративно-командної системи, з реаліями перехідної економіки, з одного боку, й концепцій/стратегій інтегрованого розвитку міст, що їх впроваджують урядові (і неурядові) організації країн ЄС у місцевих громадах, з другого. Втім останнім часом офіційне (формальне) планування та неформальні практики планування просторового розвитку відбуваються паралельно. А відтак потребують узгодження між собою. Нідерландська дослідниця географії людини й просторового планування Марліс Мейер вважає, що обидва типи планування (формальне й неформальне) не є статичними, а перебувають у постійній трансформації. Вона зазначає: «Зміни також можуть бути розблоковані зовнішньою динамікою (або з іншого «рівня» планування): урядова практика планування змінюється, коли стикається з практикою громад, і навпаки. Правила планування, встановлені владою, набувають нового значення після їх впровадження» [1, с. 75].

Другою передумовою є законодавчі зміни. Вони змістили центр ухвалення рішень до міських і територіальних локальних спільнот. Поява Закону «Про співробітництво територіальних громад» [2] дає змогу покращити взаємодію влади й суспільства – створюються умови для нових правил при плануванні міського розвитку, де прозорість

ухвалення рішень та підзвітність влади стають нормою. Процес відновлення парку Грабник у Рівному є прикладом осучаснення традиційних планувальних практик. Відтепер їх визначають не тільки влада і планувальники [3].

Третьою значущою передумовою є поступове зростання впливу місцевої громади. Цей вплив визначають різні форми соціальної координації та «колективні тактики» містян. Зокрема, в Рівному рушійною силою стало «сусідство», створене навколо спільних цінностей і потреб міняти конкретне місце (за Мартін [4]). У випадку харківського «перевідкриття» міста рушійною силою виступає складна конфігурація міських рухів – від гастрономічних ентузіастів до субкультурних спільнот, які заявляють про своє право на місто (за Гарві [5]). З часом ці спільні дії містян можуть трансформуватись у співпрацю з муніципальною владою, а це посилить місцеве самоврядування (за Кастельсом [6]). Та навіть якщо ці «колективні тактики» не орієнтуються на залучення міських ресурсів/коштів, вони не залишаються поза увагою влади. За Мейер: «Офіційне планування ґрунтується на раціональних процедурах, на нормативних актах, а також на політичних амбіціях, на кшталт клієнтелізму та ідеалізму» [1, с. 75]. Цілком природно, що влада реагує на нові форми спільних дій містян. Інколи це банальне калькування активностей, започаткованих місцевими спільнотами (наприклад, «фестивалю їжі»), тільки вже «під патронатом мерії». Інколи влада (зосереджена на створенні медійного образу «успішного міста» [7]) використовує такі активності як інформаційний привід.

Означені передумови підтверджують доцільність впровадження нових методик аналізу міського простору в практичне планування. Ця стаття описує підходи до аналізу «просторових тактик» локальної

спільноти, а також спроби зв'язування соціального капіталу при міському плануванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Для цього дослідження важливі роботи, де розглянуто приклади спільного планування та зв'язування соціального капіталу внаслідок взаємодії влади й громадських організацій. Так само важливо відчитувати досвід планувальників та перспективи теорії планування – з огляду на застосовувані методи комунікаційного планування та перехід від формальної до неформальної практики планування. До участі локальної спільноти у «витворенні просторового знання» звертається дослідник географії людини й планування з Великої Британії Квінті́н Бредлі [8]. Аналізуючи, як громада залучається до просторового планування, він відзначає важливість інклюзивного та рівноправного підходу. Характер взаємодії влади та міських спільнот (у великих містах строката конфігурація різних міських груп не обмежується сусідством) розглядає в контексті зв'язування (послання) соціального капіталу Марліс Мейер [9]. Ідеться про закономірності згромадження соціального капіталу внаслідок взаємодії урядових і неурядових агентів планування. Американський соціолог Майкл Вулкок [10] пояснює цей процес як зусилля вже добре пов'язаних груп, що хочуть отримати доступ до ключових агентів вищого рівня. Тих, хто розпоряджається ресурсами і має повноваження при ухваленні рішень. «Здатність задіювати ресурси, ідеї та інформацію з офіційних установ поза спільнотою – ключова функція зв'язування соціального капіталу» [9, с. 7]. Це приклад взаємодії, де суспільство визначає цінності і потреби просторових змін, а влада реалізує свої повноваження, узгоджуючи зі спільнотою плани розвитку. В українських реаліях «соціальний капітал», під яким переважно мають на увазі інформацію, довіру і норми взаємності/взаємодії, притаманні соціальним/суспільним мережам [10, с. 153], має невисокий рівень, зокрема щодо довіри і взаємності. Американський економіст Кеннет Арроу вважає, що «для багатьох суспільств, які відстають в економічному розвитку, властива з-поміж іншого відсутність взаємної довіри» [11, с. 26]. Втім якщо абстрагуватись від економічного рівня цілої країни, стають виразніші відмінності між рівнями соціального капіталу в громадах різних міст. Марліс Мейер і шведська дослідниця культурної географії й планування Йозефіна Сисснер розрізняють три моделі зв'язування соціального капіталу: мінімальне, функціональне та реагувальне. На їхню думку, «[у] громадах, де соціальний капітал добре розвинений, муніципалітети можуть покладатися на громадські ініціативи. Однак неформальне планування може бути проблематичним у громадах із низьким рівнем

соціального капіталу» [9, с. 59].

Різні наукові джерела за темою дослідження свідчать, що питання взаємодії урядових та неурядових агентів планування навряд чи можливо відокремити від теорії влади. Так, американські дослідники містознавства і планування Джудіт Іннес та Девід Бугер [12], спираючись на ідеї іспанського соціолога Мануеля Кастельса, розвивають його думку про те, що в сучасному («мережевому») суспільстві теорія влади «рівнозначна теорії комунікаційної влади» [13, с. 5]. Вони стверджують: «Владні відносини діють через комунікацію, що формує спільні розуміння влади – хто і що є владним. Норми і практики розвиваються через мережі і, відповідно, спрямовують процес і вбудовуються у такі інституції, як ринок. Ці розуміння і норми зумовлюють реакцію людей та установ на те, що вони вважають владою, а також на те, як це застосовується у відносинах. Влада невидима, вважається samozрозумілою, тому її можна вчиняти без явної дії або навіть без доказів її існування. Комунікація стає посередником в тому, як ці владні відносини вибудовуються і оспорується. Таким чином, влада держави та влада комунікації стають нерозривно переплетені, формуючи одна одну та впливаючи одна на одну» [12, с. 209].

Мета статті

Комунікація урядових і неурядових агентів планування явно чи неявно впливає на міський розвиток, поступово трансформуючи «раціональну модель», яка була головною в теорії планування з 1960-х років. Ця модель визначала планувальників як нейтральних аналітиків, жодним чином при цьому не враховуючи політику, двозначність або конфлікти (оскільки ці речі не стосуються наукової логіки) [12]. Утім, слід зазначити, що, оскільки соціальний капітал місцевих громад різниться, послуговування також суто неформальними практиками не гарантує ефективного планування. Інакше кажучи, неформальні практики теж не є універсальними (як інструмент планування), а от імітація цих практик (у зумовлених чинним законодавством процедурах участі місцевих громад в ухваленні рішень) радше погіршує перспективи міського розвитку, нав'язуючи місцевій спільноті сторонні цілі.

Відтак мета цієї роботи полягає у виробленні методик отримання якісних даних із:

- аналізу міського простору, зокрема просторових практик городян;
- визначення існуючих або потенційних міських порожнеч (просторів, з якоїсь причини вилучених із розвитку) та ділянок обмеженого доступу;
- виявлення основних агентів просторового розвитку (людей чи організацій, які явно чи неявно впливають на процеси).

Використання отриманих даних дозволить напрацювати практичні рішення, виходячи з тези, що спільні дії влади, забудовників та місцевої громади забезпечують ефективніші результати планування.

Виклад основного матеріалу

Останнім часом просторовий розвиток міста Дніпра демонструє приклад співіснування формальних (усталених) практик планування з низовими ініціативами місцевої архітектурної спільноти при проведенні різних заходів, зокрема організації воркшопів під час загальноукраїнського фестивалю «Міста України». З одного боку, тут залишається традиційна модель планування міського розвитку з її формальними процедурами, з другого, з ініціативи місцевої спільноти архітекторів питання міського розвитку виносять у публічну площину. (Слід відзначити, що таке узгодження позицій професійної спільноти стосовно міського просторового розвитку з винесенням результатів (проектів) на публічне обговорення ще не дуже поширена практика в Україні.) Теми щорічного фестивалю обирає професійна спільнота. Та оскільки фестиваль проводиться коштом міста і за сприяння влади, його результати можна пов'язати з медійною підтримкою образу «доброго міста», аби закріпити у мешканців «потрібні» чи «правильні» ідеї влади про міський розвиток. Втім, якщо вийти за межі фуконіанської критики, можна помітити, що на кожному воркшопі йшлося не так про проекти міського розвитку, що вже втілюються, як про намагання осмислити майбутні виклики. Тому фестиваль можна трактувати як пошук спільної позиції містян, професійної спільноти та муніципальних органів щодо можливих сценаріїв розвитку міста. У розглянутих нижче прикладах ідеться про залучене спостереження

автора, який був наставником однієї з команд на воркшопах 2016, 2018 та 2020 рр. Під час роботи в групах були напрацьовані методики з отримання якісних даних, що визначають унікальні властивості ділянки проектування.

Так, для аналізу проявів просторових практик було використано *методику картографування місць мистецької дії* (рис. 1 а, б). Результатом стало дослідження міського середовища, здійснене на воркшопі «Муралі Дніпра» 15–23 вересня 2016 року [14]. Цей воркшоп проводився з метою сформувати загальну стратегію щодо муралів у місті. Завдання стосувалося «постановочного» виміру влади (за Жоржем Балансьє [15]), оскільки місто захотіло «освоїти» муралі через їхнє офіційне погодження, бо це швидкий у виконанні й відносно недорогий спосіб зміни середовища. Спершу робоча група мала знайти в середмісті місця для муралів, але учасники розширили аналіз і вирішили виявити вже існуючі місця художньої комунікації в просторі. Теренове дослідження опиралося на кілька припущень: одне, що в місті вже існують місця мистецької дії (що можна відшукати в локалізованих «творчих операціях», про які говорить Рікарду Кампос [16]); друге, що існують відмінні від містопланувальних повсякденні маршрути («просторові тактики» мешканців, за Мішелем де Серто [17]), або, як ми їх схарактеризували на майстерні, «мурашині стежки», де існує значна вірогідність знайти прояви «творчих операцій». Трактуючи громадські простори, за Паскалем Гіленом [18], як місця загальної дії та творчості, ми припустили, що треба шукати «протопростори», де творчі дії вже відбуваються. Ці дії мають «перебувати» на маршрутах, які «ухиляються» від «дисциплінування» (за Фуко [19]).

Рис. 1. Методика картографування місць мистецької дії: а) етап збору даних; б) фінальна карта місць мистецької дії

Команда поділилася на три групи, які стартували з одного місця, рухалися не вулицями, а довільними «мурашиними стежками», вишукуючи прояви вуличного мистецтва й повідомлення, що мали системний характер. Загальною метою було визначити місця «семіотичного партизанства». Кожна група мала своє завдання: знайти відкриті простори для інсталяцій; з'ясувати, як використовуються дахи для повідомлень та арт-об'єктів; виявити серед занедбаних і понижених просторів місця для мистецьких заходів. Користуючись *методом спостереження «невидимого»* групи складали своєрідні «уявні карти» вуличного мистецтва, з яких згодом, укупі з розшифровкою та фотодокументацією, було створено власне карту дослідженого простору. Отримані результати виглядають подібними до «ментальних карт» (за Кевіном Лінчем [20]), але на відміну від останніх вони складені зовнішніми спостерігачами, а не місцевими мешканцями.

а.)

Під час цього ж воркшопу інша команда (наставник Олександр Коротких, Вінниця) разом із відеоінтерв'юванням місцевих жителів про проблеми міста («Що ж потрібно місту Дніпру?» [21]) використала *методи картографування міських територій із обмеженим доступом*. Отримані дані (рис. 2 а, б) важливі для розуміння фактичного стану й загальної доступності нових районів міста. Ці дані опосередковано підтверджують описану в статті «Вплив селян-мігрантів на міський простір (Хошимін – Ган Дау)» [22] тенденцію до відокремлення та привласнення громадського простору під час розбудови нових житлових кварталів для заможного середнього класу. Це вилучення з міської тканини цілих районів подібне на описане Майклом Дугласом та Лілінг Хуанг [23] будівництво нових районів Хошиміну. Нові райони постають як місто в місті. Варто наголосити, що команда наполовину складалася з міських активістів Дніпра, достатньо обізнаних щодо територій із обмеженим доступом

б.)

Рис. 2. Методика картографування міських територій із обмеженим доступом: а) характеристика районів з обмеженим доступом; б) аналіз розташування закритих територій в структурі міста

У дослідженні міського середовища, здійсненому на воркшопі «Публічний простір» 5–10 листопада 2018 року, було використано *методику аналізу інформації та опитувань містян на форумах у соціальних мережах* (подібних до підходу Ігінью Мора та ін. [24]) для визначення ціннісних ставлень місцевої громади. Ця частина дослідження мала на меті виявити, як місцеві мешканці бачать бажаний простір центральної площі. Оскільки крім локальної спільноти та влади (муніципалітету) реальний вплив на планування конкретного публічного простору мають також забудовники та орендарі прилеглих земельних ділянок, збір та аналіз таких даних проходив із використанням змішаної методики. По-

перше, це *аналіз відкритих джерел (кадастрової карти)* для визначення власників прилеглих ділянок; по-друге, використання інформації від містобудівних рад, де наміри щодо забудови конкретних ділянок заявлені у формі тих чи інших проектів (рис. 3, а, б). Окрему групу аналізу становили ділянки, орендовані для перепродажу, і ділянки з невизначеною власністю, що перебували у процесі судового оскарження права власності або ж оренди. Такі неявні дані важливі для країн із перехідною економікою, адже можливість реалізувати проект просторового розвитку не залежить, як то було за часів адміністративно-командної системи, винятково від міської влади. Плани розвитку мають спиратися і на зацікавленість

власників або орендарів ділянок тією ж мірою, як і на підтримку місцевої громади. Так само важливими є дані про «сплячі» ділянки, набуті з метою перепродажу або оскаржувані у суді за право власності. Більшість таких ділянок «випадає» з загальної міської тканини, створюючи «міські порожнечі» (*urban voids*) – простори без розвитку. Тож право власності належить, за Ван Ашше [25], до основних

питань планування. Неявні дані щодо власності основних і прилеглих ділянок впливають на фінальне планувальне рішення. Якщо сприймати міське планування як процес перемовин та узгоджень, дані про права власності дають можливість залучити до проекту, за умови збіжних намірів, частину землевласників (забудовників) як союзників.

Рис. 3. Методика аналізу неявного права власності: а) ортоплан району вул. Ливарної з червоними лініями; б) ортоплан району вул. Ливарної з ділянками основних забудовників

Оскільки воркшоп «Публічний простір» відбувся на базі локальних архітектурних майстерень, до складу яких були включені архітектори з інших міст і країн (фестиваль 2018 року був міжнародним), то одним із його результатів стала співпраця двох команд (архітектурного бюро «Студія Ільченка» та архітектурної майстерні «Аліпов») у розробці концепції освоєння території Набережної Перемоги в м. Дніпро. Ця містобудівна концепція була виконана у 2019–2020 рр. на замовлення Головного архітектурно-планувального управління департаменту по роботі з активами ДМР, і стала своєрідним прецедентом: забудова ділянки з боку річки Дніпро вимагала комплексного розуміння можливих наслідків забудови. Саме в розробці цієї концепції на практиці було використано методику з оцінки права власності. Методика аналізу неявного права власності показала, що 41% ділянок, умовно закритих і розташованих на незабудованій території вздовж магістральної вулиці, перебуває в довгостроковій оренді. Тому проникність, видимість, безперервність і безпека були визначені основними пріоритетами планування.

На підставі дослідження були сформовані такі проектні пропозиції:

1. Зафіксувати існуючі відкриті зони без обмеження доступу для збереження й розвитку. Забезпечити цілісне сприйняття території як прибережної рекреаційної зони.
2. Сформувати регламент забудови територій як з обмеженням, так і з вільним доступом.
3. Створити пішохідну набережну вздовж усієї території, аби змінити сприйняття місця й поживити пішохідну активність.
4. Побудувати пішохідно-велосипедний міст для забезпечення зв'язку з існуючим житловим масивом.

Наведений приклад демонструє поступовий перехід від композиційного проектування до використання обмежень (регламентів) як базового засобу планування. З іншого боку, він свідчить про певну обмеженість інструментарію проектувальника: планувальний масштаб не дає можливості бачити маршрути людей, і рух основних споживачів простору залишається поза розглядом. У демонстраційних матеріалах для цього проекту ми були змушені використати люмінесцентні фарби, щоб промаркувати пішохідні й велосипедні шляхи (рис. 4, а, б). Це дозволило візуально врівноважити маршрути людей та машин на проектній пропозиції.

Рис. 4. Світлини фізичної моделі території Набережної Перемоги в м. Дніпро виконаної у масштабі 1:2000: а) планувальний масштаб не дає можливості бачити маршрути людей; б) використати люмінесцентні фарби для маркування пішохідних та велосипедних шляхів

Під час воркшопу «Globa.L park», що відбувся в рамках програми «культурна столиця», 16–22 грудня 2020 р., методику картографування місць мистецької дії доповнили методикою картографування повсякденних просторових практик місцевих мешканців. Аналіз транзитних маршрутів мешканців використали для проектної пропозиції зі «зшивання» міської тканини на основі «зелених каркасів». Планування міського парку відбувалося в загальноміському контексті з пріоритетом просторових зв'язків. Водночас було проаналізовано нематеріальні ознаки ідентичності місця, характерні саме для цього парку. Важливою складовою аналізу стали міські активності, що відбуваються в різні пори року впродовж тривалого часу. На цьому аналітичному матеріалі процесів, які були й залишаються невід'ємною особливістю цього місця, і вибудовувалася логіка фінальної, інклюзивної проектної пропозиції, яка включала існуючі міські практики та активності в нове планувальне рішення [26].

Загалом воркшопи, як і практичне планування, виконане в кооперації з локальною архітектурною майстернею, тією чи іншою мірою дотичні до питання залучення неформальних практик у планування міського розвитку. Аналіз просторових практик городян, місць їхніх свят чи зборів,

виявлення основних «агентів» просторового розвитку, а також питання доступності та зв'язку розглянутих ділянок з тілом міста цілком виправдані в контексті загальних змін просторового планування. Повертаючись до теми авторитетного знання, за Квінтіном Бредлі, можна погодитися, що «логіку розвитку можна привести до рівноваги з непрофесійними поглядами, і що планування в його найбільш абстрактній концепції просторової практики все ж може враховувати особливості місця» [8, с. 22].

Висновки і перспективи подальших розвідок

Аналіз наукової літератури та практичного досвіду за темою дослідження засвідчив, що сучасні зміни планувальних практик, а також перспективи долучення до професійних підходів неформальних практик зумовлюють необхідність розробки нових методик отримання якісних даних щодо місця проектування. Трансформація «раціональної моделі» у просторовому плануванні потребує використання не тільки кількісних, а й якісних даних. Картографування просторових практик містян, виявлення місць спільної дії (з визначенням «міських порожнеч») та основних «агентів» просторового розвитку

суттєво покращують якість планувальних пропозицій.

Досі недостатньо вивченими залишаються питання інтеграції просторового знання місцевої спільноти в міське планування. Тому перспективним напрямком подальших досліджень стає впровадження методик отримання якісних даних у реальну практику міського планування в Україні.

Література

1. Meijer M. Planning practices in Galicia: how communities compensate the lack of statutory planning using bottom up planning initiatives / Meijer M., Díaz-Varela E., Cardín-Pedrosa M. // *Spanish Journal of Rural Development*. – 2015. – 6(1/2). – PP. 65–80. DOI: <http://dx.doi.org/10.5261/2015.GEN1.08>
2. Закон України Про співробітництво територіальних громад (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 34, ст. 1167)[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
3. Blinova M.Y. The actualization of the garden city model in modern urban planning with participation practices (on the example of Grabnyk park renewal in the city of Rivne) / Blinova M.Y., Ilchenko S.A. // *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. – 2020. – Vol. 907, No. 1. – 012002. DOI: <http://dx.doi.org/10.1088/1757-899X/907/1/012002>
4. Martín D.G. "Place-framing" as place-making: Constituting a neighborhood for organizing and activism // *Annals of the Association of American Geographers*. – 2003. – 93(3), PP. 730–750. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-8306.9303011>
5. Harvey D. *Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution* / David Harvey. – New York: Verso Books, 2012. – 208 p.
6. Castells M. *The power of identity* (Vol. 14) / M. Castells. – John Wiley & Sons, 2011. – 584 p.
7. Ilchenko S. "Reclaiming" the City: A Collective Endeavor // *Dimensions*. – 2021. – 2(1). – PP. 183–202. DOI: <https://doi.org/10.14361/dak-2021-0214>
8. Bradley Q. Neighbourhood planning and the production of spatial knowledge // *Town Planning Review*. – 2018. – 89(1). – PP. 23–42. DOI: <http://dx.doi.org/10.3828/tp.2018.2>
9. Meijer M. Getting ahead in depopulating areas-How linking social capital is used for informal planning practices in Sweden and The Netherlands / Meijer M., Syssner J. // *Journal of Rural Studies*. – 2017. – 55. – PP. 59–70. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.07.014>
10. Woolcock M. Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework // *Theory and society*. – 1998. – 27(2). – PP. 151–208. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1006884930135>
11. Arrow K.J. *The limits of organization*. – London: WW Norton & Company. – 1974. – 86 p.
12. Innes J.E. A turning point for planning theory? Overcoming dividing discourses / Innes J.E., Booher D.E. // *Planning theory*. – 2015. – 14(2). – PP. 195–213. DOI: <https://doi.org/10.1177%2F1473095213519356>
13. Castells M. *Communication power*. – Oxford: OUP Oxford. – 2013. – 574 p.
14. Воркион «Муралі Дніпра». Архітектурний фестиваль «Міста України» Громадська група [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/677404975759288/posts/677437049089414/>
15. Balandier G. *Le pouvoir sur scènes*. – Paris: Fayard, 2006. – 121 p.
16. Campos R. *Visibilidades e Invisibilidades Urbanas* // *Revista de Ciências Sociais*. – 2016. – 47(1). – PP. 49–76.
17. De Certeau M. *The Practice of Everyday Life: Living and Cooking* / De Certeau M., Mayol P. – U of Minnesota Press, 1998. – Vol. 2.
18. Gielen P. *Performing the common city: On the crossroads of art, politics and public life* // *Interrupting the city: Artistic constitutions of the public sphere*. – Valiz, 2015. – PP. 273–298.
19. Foucault M. *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). – New York: Vintage books, 1977. – 333 p.
20. Lynch K. *The image of the city*. – Cambridge, Massachusetts: MIT press, 1960. – 202 p.
21. Соціологічне опитування. Архітектурний фестиваль «Міста України» Громадська група [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/677404975759288/posts/695345620631890>
22. Ільченко С.А. Вплив селян-мігрантів на міський простір (Хошимін — Ган Дау) / С.А. Ільченко // *Комунальне господарство міст*. – 2021. – №3(163). – С. 94–102. DOI: <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2021-3-163-94-102>
23. Douglass M. Globalizing the city in Southeast Asia: Utopia on the urban edge—the case of Phu My Hung, Saigon / Douglass M., Huang L. // *Ijaps*. – 2007. – 3(2). – PP. 1–42.
24. Mora H. Analysis of social networking service data for smart urban planning / Mora H., Pérez-del Hoyo R., Paredes-Pérez J.F., Mollá-Sirvent R.A. // *Sustainability*. – 2018. – 10(12). – 4732. DOI: <https://doi.org/10.3390/su10124732>
25. Van Assche K. Formal/informal dialectics and the self-transformation of spatial planning systems: An exploration / Van Assche K., Beunen R., Duineveld M. // *Administration & Society*. – 2013. – 46(6). – PP. 654–683. DOI: <http://dx.doi.org/10.1177/0095399712469194>
26. Архітектурний фестиваль "Міста України". Воркион 2020 "Globe.L park" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/677404975759288/posts/1844087612424346>

References

1. Meijer, M., Díaz-Varela, E., & Cardín-Pedrosa, M. (2015). Planning practices in Galicia: how communities compensate the lack of statutory planning using bottom up planning initiatives. *Spanish Journal of Rural Development*, 6(1/2), 65–80. DOI: <http://dx.doi.org/10.5261/2015.GEN1.08>
2. Law of Ukraine On cooperation of local communities from June 17 2014, No. 1508-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18> [in Ukrainian]
3. Blinova, M.Y., & Ilchenko, S.A. (2020, August). The actualization of the garden city model in modern urban planning with participation practices (on the example of Grabnyk park renewal in the city of Rivne). *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 907(1), 012002. DOI: <http://dx.doi.org/10.1088/1757-899X/907/1/012002>
4. Martín, D.G. (2003). "Place-framing" as place-making: Constituting a neighborhood for organizing and activism. *Annals of the Association of American Geographers*, 93(3), 730–750. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-8306.9303011>
5. Harvey, David. (2012). *Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution*. New York, Verso Books.
6. Castells, M. (2011). *The power of identity* (Vol. 14). John Wiley & Sons.

7. Ilchenko, S. (2021). "Reclaiming" the City: A Collective Endeavor. *Dimensions*, 2(1), 183–202. DOI: <https://doi.org/10.14361/dak-2021-0214>
8. Bradley, Q. (2018). Neighbourhood planning and the production of spatial knowledge. *Town Planning Review*, 89(1), 23–42. DOI: <http://dx.doi.org/10.3828/tpr.2018.2>
9. Meijer, M., & Syssner, J. (2017). Getting ahead in depopulating areas-How linking social capital is used for informal planning practices in Sweden and The Netherlands. *Journal of Rural Studies*, 55, 59–70. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.07.014>
10. Woolcock, M. (1998). Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and society*, 27(2), 151–208. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1006884930135>
11. Arrow, K. J. (1974). *The limits of organization*. WW Norton & Company.
12. Innes, J.E., & Booher, D.E. (2015). A turning point for planning theory? Overcoming dividing discourses. *Planning theory*, 14(2), 195–213. DOI: <https://doi.org/10.1177%2F1473095213519356>
13. Castells, M. (2013). *Communication power*. OUP Oxford.
14. Workshop "Murals of the Dnieper". Architectural festival "Cities of Ukraine" Public group. URL: <https://www.facebook.com/groups/677404975759288/posts/677437049089414/>
15. Balandier, G. (2006). *Le pouvoir sur scènes*. Fayard.
16. Campos, R. (2016). Visibilidades e Invisibilidades Urbanas. *Revista de Ciências Sociais*, 47(1), 49–76.
17. De Certeau, M., & Mayol, P. (1998). *The Practice of Everyday Life: Living and Cooking*. Volume 2 (Vol. 2). U of Minnesota Press.
18. Gielen, P. (2015). Performing the common city: On the crossroads of art, politics and public life. *Interrupting the city: Artistic constitutions of the public sphere* (pp. 273–298). Valiz.
19. Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.).
20. Lynch, K. (1960). *The image of the city* (Vol. 11). MIT press.
21. Sociological survey. Architectural festival "Cities of Ukraine". Public group. URL: <https://www.facebook.com/groups/677404975759288/posts/695345620631890>
22. Ilchenko, S. (2021). The Impact of Migrant Peasants on Urban Space (Ho Chi Minh City — Gành Dầu). *Municipal Economy of Cities*, 3(163), 94–102. URL: <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2021-3-163-94-102>
23. Douglass, M., & Huang, L. (2007). Globalizing the city in Southeast Asia: Utopia on the urban edge—the case of Phu My Hung, Saigon. *Ijaps*, 3(2), 1–42.
24. Mora, H., Pérez-del Hoyo, R., Paredes-Pérez, J.F., & Mollá-Sirvent, R.A. (2018). Analysis of social networking service data for smart urban planning. *Sustainability*, 10(12), 4732. DOI: <https://doi.org/10.3390/su10124732>
25. Van Assche, K., Beunen, R., & Duineveld, M. (2013). Formal/informal dialectics and the self-transformation of spatial planning systems: An exploration. *Administration & Society*, 46(6), 654–683. DOI: <http://dx.doi.org/10.1177/0095399712469194>
26. Architectural festival "Cities of Ukraine". Workshop 2020 "Globa.L park". URL: <https://www.facebook.com/groups/677404975759288/posts/1844087612424346.829-849>

Рецензент: д-р архітектури, професор І.В. Древаль, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна.

Автор: ІЛЬЧЕНКО Сергій Анатолійович
старший викладач кафедри архітектури
Харківська державна академія дизайну і мистецтв
E-mail – ilchenkostudio@gmail.com
ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5275-155X>

METHODS OF OBTAINING AND USING QUALITY DATA IN THE PRACTICE OF URBAN PLANNING

S. Ilchenko

Kharkiv State Academy of Design and Arts, Ukraine

This article uses the term "spatial knowledge" to describe methods aimed at obtaining qualitative data on urban space. The study examines the coexistence of formal planning with informal planning practices. This coexistence takes place in the context of changes in current legislation and the growing influence of local communities in urban development planning. This paper describes certain methods for analyzing the "spatial practices" of the local community and examples of interaction between municipal authorities and NGOs. Communication between governmental and non-governmental planning agents explicitly or implicitly influences urban development by gradually transforming the "rational model" that defined planners as neutral analysts. Approbation of methods for obtaining quality data on urban space took place during various workshops at the All-Ukrainian festival "Cities of Ukraine" in Dnipro from 2016 to 2020. Thus, to analyze the manifestations of spatial tactics of citizens, the method of mapping places of artistic action was used. In combination with the method of mapping urban areas with limited access, it provides data on the nature of use (or restrictions on use) of common space. The analysis of property rights with an assessment of developers' (or tenants') intentions regarding the main and adjacent land plots was conducted using the mixed methodology. First of all, open sources (cadastral maps) were analyzed to determine the owners of plots. The data obtained were supplemented by information from the town-planning councils where intentions to develop specific sites were stated in the form of various projects. Subsequently, the method of implicit property rights analysis was used in the development concept of the Naberezhna Peremohy area in Dnipro. In general, all these city workshops, as well as practical planning performed in cooperation with a local architectural workshop, are relevant to the inclusion of informal practices in urban development planning. The transformation of the "rational model" of spatial planning requires using not only quantitative but also qualitative data of the place. Characterization of spatial tactics of citizens, identification of places of joint action with the definition of "urban voids" and identification of the main "actors" of spatial development contribute to the effectiveness of planning proposals.

Keywords: urban planning, place identity, spatial tactics, spatial knowledge.